

УДК 636.2:658.8+339.33

Лабунська-Шелест О.В.,
здобувач,
ПВНЗ «Хмельницький економічний університет»

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ У ХМЕЛЬНИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ

Постановка проблеми. Основна мета функціонування агропромислового виробництва України та її регіонів – це надійне забезпечення населення продуктами харчування, а промисловість – сировиною, насичення споживчого ринку товарами і послугами, збалансування попиту і пропозиції. Створення ринку продовольства, налагодження та розвиток ефективного організаційно-економічного механізму його функціонування є найважливішими проблемами агропромислового комплексу України на сучасному етапі.

Забезпечення сталого, ефективного, збалансованого і пропорційного розвитку харчової промисловості є одним із головних завдань державної економічної політики, реалізація якого виступає основною умовою не тільки задоволення потреб внутрішнього ринку в продовольчих товарах, але й за наявності відповідних можливостей – формування потужного їх експортного потенціалу. Становище та перспективи розвитку харчової промисловості безпосередньо залежить від розвитку сільського господарства Хмельницької області як основи сировинного потенціалу. Сільськогосподарське виробництво повинно створювати умови для поступового й ефективного розвитку харчової промисловості та регіонального продовольчого ринку. Тому питання моніторингу стану та розробки перспектив розвитку сільськогосподарського виробництва у регіоні залишаються вкрай актуальними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У розробку теоретично-методичних проблем регіонального продовольчого ринку внесли такі вчені: М. П. Афанасьєв, Л. В. Балабанова, В. А. Беспалов, М. Г. Білопольський, В. І. Власов [1], А. В. Войчак, Й. С. Завадський, Д. Карич, В. М. Микитюк [2], А. С. Мізрухіна, І. В. Рябчик, В. В. Оніщенко, О. В. Скидан [6] та інші [5].

Безперечно, наукові розробки цих учених дуже важливі, хоча ще недостатньо розв'язують проблеми формування та регулювання продовольчого ринку в умовах соціально-орієнтованої економіки і, особливо, розвитку сучасного організаційно-економічного механізму. У той же час багато питань структурно-функціональної організації сучасного ринку продовольства залишаються нерозкритими і маловиявленими.

Постановка завдання. Метою статті є багатоаспектний аналіз стану продовольчого ринку Хмельницької області, оцінка динаміки; виявлення проблем розвитку сільськогосподарського господарства регіону та розробка заходів щодо подальшого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Обсяг валової продукції сільського господарства області в 2010 р. становив 4172,0 млн. грн. (у порівняних цінах 2005 р.), що на 0,4% менше, ніж у 2009 р., та складає в середньому 280,4 тис. грн. на кожних 100 га сільськогосподарських угідь (у 2009 р. – 283,0 тис. грн.) [3].

У 2010 р. на території області виробництвом сільськогосподарської продукції займались близько 2 тис. аграрних підприємств різних організаційно-правових форм господарювання (включаючи фермерські господарства), які використовували 711,4 тис. га сільськогосподарських угідь. У середньому одним сільськогосподарським підприємством оброблялось 989 га сільськогосподарських угідь. Фермерських господарств станом на 1 січня 2011 р. налічувалось 1267, у власності та користуванні яких знаходилося 131,5 тис. га сільськогосподарських угідь.

Хмельницька область займає суттєве місце у виробництві загального обсягу сільськогосподарської продукції та виробництві харчових продуктів в Україні. Питома вага області у виробництві валової продукції сільського господарства України складає 4,1%, у виробництві яловичини – 26,9%, свинини - 9,3%, ковбасних виробів - 2,2 %, масла вершкового - 11,0%, сирів – 5,4%, борошна – 3,8%, круп – 7,2%, цукру - 9,3%, макаронних виробів – 10,7% [3].

Необхідно відмітити, що сільське господарство та харчова промисловість в області залишаються стабільно прибутковими галузями народного господарства. Так, загальний прибуток, отриманий сільськогосподарськими підприємствами у 2010 р., склав 761,7 млн. грн., що у 7 разів перевищує рівень 2005 р., і у 1,6 рази вище передкризового 2008 р. Прибутковість харчової промисловості за аналізований період значно зменшилася і майже досягла рівня 2005 р. – 177,1 млн. грн. Рентабельність сільськогосподарських підприємств та підприємств харчової промисловості складає 15,8 та 9,3 відсотків.

У структурі сільськогосподарського виробництва області на рослинництво припадає 65%, тваринництво – 35% (табл. 1).

Таблиця 1

Виробництво сільськогосподарської продукції в Хмельницькій області, 1990-2010 рр., млн. грн.

Показники	Рік								
	1990	1995	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Продукція сільського господарства	6397,4	4484,2	3671,7	3493,5	3613,2	3908,9	4032,7	4190,4	4172,0
Продукція рослинництва	3247,3	2330,3	2078,6	2131,5	2216,6	2588,3	2771,7	2793,8	2728,9
зернові культури	869,9	724,1	570,7	531,5	411,1	537,6	770,9	720,2	722,2
технічні культури	759,9	423,9	218,5	213,3	320,1	352,3	453,6	444,7	556,6
картопля, овочі та баштанні	961,1	769,3	971,7	942,7	1036,8	1204,8	1107,7	1144,2	979,1
плодово-ягідні та виноград	214,1	115,2	142,3	292,0	262,7	270,6	248,4	317,3	288,4
Продукція тваринництва	3150,1	2153,9	1593,1	1362,0	1396,6	1320,6	1261,0	1396,8	1443,1
худоба та птиця	1765,3	1087,1	799,7	473,6	533,2	464,1	452,7	542,9	624,6
молоко	1136,9	949,1	684,6	758,2	722,5	670,3	655,7	651,0	638,2
яйця	128,2	55,3	48,7	59,1	66,9	107,8	92,6	140,3	119,6

Джерело : розроблено автором на основі даних [9]

Зазначимо, що протягом 1990-2005 рр. виробництво сільськогосподарської продукції скоротилося майже у 2 рази (з 6,4 до 3,5 млн. грн.). Виробництво продукції рослинництва за цей період скоротилося на 34,4%, тваринництва – на 57%. З 2005 р. майже по всіх видах сільськогосподарської продукції почало відбуватися зростання виробництва. Так, за цей період виробництво рослинницької продукції збільшилося на 28%, тваринницької - на 6%. Зростання обсягів виробництва продукції рослинництва і тваринництва в агропідприємствах призвело до збільшення їх частки в загальному виробництві продукції сільського господарства з 35,6% у 2009 р. до 39,2% у 2010 р., що стало максимальним її значенням за період з 2000 р.

Аналіз динаміки виробництва валової продукції сільського господарства за категоріями господарств свідчить про те, що порівняно з 1990 р. виробництво у господарствах населення зросло на 20%, а у сільськогосподарських підприємствах зменшилося майже у 3 рази.

Ефективність функціонування харчової промисловості регіону безпосередньо залежить від розвитку сільського господарства як основного сировинного потенціалу галузевого виробництва (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка основних складових сировинного потенціалу продовольчого ринку Хмельницької області за 1990-2010 рр.

Показники	Рік							2010 р. у % до 1990 р.
	1990	1995	2000	2005	2008	2009	2010	
Зернові культури, тис. т	2063,0	1612,4	1241,7	1204,9	1815,0	1701,6	1742,8	84,5
пшениця, тис. т	1037,4	902,8	643,1	520,2	696,7	703,8	595,8	57,4
кукурудза на зерно	228,8	110,0	114,5	131,9	412,3	376,0	660,4	288,6
гречка	30,6	25,1	53,3	26,3	28,0	22,3	25,8	84,3
Цукрові буряки (фабричні)	3977,8	2369,1	1146,2	1040,6	863,3	912,5	1605,8	40,4
Соняшник	0,4	0,9	2,7	3,4	20,1	24,2	42,4	10600,0
Картопля	1055,0	793,3	1077,0	978,2	1262,5	1284,4	1083,7	102,7
Овочі	185,4	187,8	155,2	225,4	213,1	220,7	208,8	112,6
М'ясо, тис. т	155,5	107,4	74,3	48,1	45,5	42,0	48,0	30,9
Молоко, тис. т	1086,5	906,0	656,6	722,5	624,9	620,4	608,1	56,0
Яйця, млн. шт.	419,3	181,1	159,6	193,4	303,4	459,5	391,9	93,5
Вовна, т	656	349	29	11	10	9	7	1,1

Джерело : розроблено автором на основі даних [7]

Порівняно із 1990 р. у 2010 р. у регіоні відбулося суттєве зменшення виробництва практично усіх видів сільськогосподарської продукції: пшениці - на 42,6%, буряків – на 60 %, м'яса – на 70%, молока – на 44%. Проте із 0,4 до 42,4 тис. т збільшилося виробництво соняшника, у 3 рази зросло виробництво кукурудзи на зерно. Майже на рівні 1990 р. залишилося виробництво зернових культур, овочів та картоплі. Все це, безсумнівно, свідчить про відносне вдосконалення виробничо-продуктової структури, що повинна відповідати потребам сучасного продовольчого ринку.

Загалом, у 2010 році порівняно з 2000 роком обсяги виробництва сільськогосподарської продукції збільшилися з виробництва зернових культур – на 501,1 тис. тонн, соняшнику – на 39,7 тис. тонн. Спад сільськогосподарського виробництва відбувся у виробництві молока – на 48,5 тис. тонн, м'яса – на 26,3 тис. тонн, пшениці – на 47,3 тис. тонн.

Виробництво насіння соняшнику всіма категоріями господарств збільшилось проти 2009 р. в 1,8 рази і становило 42,4 тис. т., але його продуктивність (15,3 ц з гектара) в 2010 р. була нижчою, ніж у 2009р. на 3,8%.

Валовий збір картоплі в 2010р. склав 1083,7 тис. т, що на 200,7 тис. т (15,6%) менше проти попереднього року. Зменшення виробництва картоплі значною мірою залежало від її урожайності, яка зменшилась на 26,5 ц (14,1%) до 160,9 ц з гектара зібраної площі. Виробництво овочів зменшилося проти 2009 р. на 5,0 % і склало 208,8 тис. т. Плодюгідної продукції зібрано 691,3 тис. т, що вище навіть дореформеного рівня 1990 р. майже у 5 разів.

Тваринництво є не менш важливою підгалуззю сільського господарства Хмельниччини. Незважаючи на продовження зменшення чисельності поголів'я худоби та птиці протягом останніх років, все ж таки відмічається деяке покращання стану справ у цій галузі.

У 2010 р. порівняно з 2009 р. у господарствах усіх категорій зменшилось поголів'я великої рогатої худоби на 15,5 тис. голів (5,4%), корів – на 3,9 тис. (2,4%), овець та кіз – на 0,8 тис. (3,2%), а свиней і птиці всіх видів – збільшилось відповідно на 14,0 тис. голів (4,4%) та 1185,9 тис. голів (30,5%). У господарствах населення, як і в попередні роки, зосереджена більша частина всіх видів худоби та птиці. Проте порівняно з початком минулого року поголів'я великої рогатої худоби, яке утримується в них, зменшилось на 5,7%, корів – на 2,7%, овець і кіз – на 1,4%, птиці – на 2,2%.

Масштабне зменшення поголів'я тварин не могло не вплинути на обсяги виробництва тваринницької продукції. Виробництво м'яса скоротилося на 55%, молока – на 33%, вовни – у 50 разів. Проте виробництво продукції птахівництва збільшилося більше, ніж у 2 рази (табл. 3).

Таблиця 3

Виробництво основних видів продукції тваринництва у Хмельницькій області, 1990-2010 рр.

Рік	Виробництво основних видів продукції тваринництва			
	м'ясо (у забійній вазі), тис. т	молоко, тис. т	яйця від птиці, млн. шт.	вовна, т
1990	107,4	906,0	181,1	349,0
1995	96,8	841,4	184,0	175,0
2000	74,3	656,6	159,6	29,0
2005	48,1	722,5	193,4	11,1
2008	45,5	624,9	303,4	9,8
2009	42,0	620,4	459,5	9,2
2010	48,0	608,1	391,9	7,0

Джерело : розроблено автором на основі даних [9]

Харчова промисловість Хмельниччини посідає провідне місце і є найвагомим чинником реального економічного зростання області та сферою реалізації визначальної частини матеріальних та інтелектуальних потреб людини.

Внесок Хмельниччини у державний випуск окремих видів продукції досить значний. У 2010 р. в області вироблено понад восьму частину макаронних виробів, масла вершкового – 6,7%, консервів молочних – 5,2%, цукру-піску, отриманого з цукру-сирцю тростинного чи бурякового, сирів жирних, виробів хлібобулочних, безалкогольних напоїв – 4,8-2,7% [8].

З цього погляду Хмельниччина має виключно сприятливі передумови для розвитку високоефективної конкурентоспроможної харчової промисловості.

За підсумками 2010 р. у виробництві харчових продуктів та напоїв приріст промислової продукції становив 2,7% (у промисловості в цілому – 4,9%), у т.ч. на підприємствах з виробництва цукру – 39,3%, напоїв – 8,8%, молочних продуктів та морозива – 1,0%. Однак, скоротилися обсяги у виробництві продуктів борошномельно-круп'яної промисловості (на 16,5%), переробленні та консервуванні овочів та фруктів (на 13,5%), виробництві макаронних виробів (на 12,3%), м'яса та м'ясних продуктів (на 3,0%), хліба та хлібобулочних виробів (на 0,3%).

На підприємствах м'ясної та молочної промисловості порівняно з 2009 р. у 2,5 рази збільшено випуск вершків жирністю більше 8%, на 40,5% – свинини свіжої (парної) чи охолодженої, на 27,4% – свинини мороженої, на 17,1% – сирів жирних, на 6,7% – масла вершкового. Разом з тим, на 15,7% зменшено виробництво яловичини і телятини свіжої (парної) чи охолодженої, на 14,5% – обробленого рідкого молока, на 13,8% – яловичини і телятини мороженої. За період з 2003 р. по 2010 р. виробництво яловичини і телятини підприємствами області скоротилося майже у 4 рази (табл. 4).

Таблиця 4

Виробництво основних харчових продуктів підприємствами Хмельницької області,
2003-2010 рр.

Продукти	Рік					2010 р. у % до 2003 р.
	2003	2005	2007	2009	2010	
Яловичина і телятина свіжі чи охолоджені, т	8524,9	2762,1	3740	2864	2414	28,32
Яловичина і телятина морожені, т	14008,7	8182,9	13713	6376	5495	39,23
Свинина свіжа чи охолоджена, т	582,2	686,8	2943	1947	2734	469,60
Свинина морожена, т	1139,6	715,3	699	482	614	53,88
Ковбасні вироби, т	5472,5	5990,3	7765	6081	6023	110,06
Напівфабрикати м'ясні, у т. ч. м'ясо птиці, т	300,4	204,5	384	263	193	64,25
Соки фруктові та овочеві нектари, т	11598,1	11379,2	17092	12881	11303	97,46
Овочі консервовані, т	2791,0	3967,2	2322	1674	495	17,74
Джеми, желе фруктові, пюре, фруктові пасти, т	866,6	300,0	613	122	128	14,77
Олія соняшникова нерафінована, т	147,3	76,7	241	197	84	57,03
Молоко оброблене, рідке, т	9758,1	20778,4	45723	11463	9800	100,43
Вершки, т	643,8	1341	1489	107	272	42,25
Масло вершкове, т	8067,2	9904,8	10784	8218	8771	108,72
Спреди та суміші жирові, т	-	2693,1	2892	1646	1640	94,09
Сир свіжий та сир кисломолочний, т	787,2	1115,0	1253	773	932	118,39
Сири жирні, т	9239,6	11480,7	10415	12425	14545	157,42
Продукти кисломолочні, т	3905,6	5087,7	3898	2916	2817	72,13
Борошно, т	97561,9	87136	92145	104504	96729	99,15
Крупи, т	28584,6	36551,6	18337	28631	18080	63,25
Хлібобулочні вироби, т	68477,2	62581,8	60683	55321	55526	81,09
Цукор, т	106697	129943	181563	117940	164299	153,99
Кондитерські вироби з цукру без вмісту какао, т	3486,2	3600,3	2387	396	65	1,86
Макаронні вироби, т	16254,7	12445,8	12886	11501	10247	63,04
Безалкогольні напої, тис. л	2455,3	4090,2	7281	7127	7354	299,52
Пиво, тис. л	1189,4	1518,6	1500	1470	1359	114,26

Джерело : розроблено автором на основі даних [6; 7]

З 582,2 т до 2734 т збільшилися обсяги виробництва свіжої свинини. Виробництво ковбасних виробів збільшилося на 11,0%, виробництво сиру – на 57,4%, виробництво цукру – на 54,0%, проте на 14,5% порівняно із 2009 р. скоротилося виробництво молока, на 8% – виробництво цукру.

Проти 2003 р. на 35,0% скоротився випуск м'ясних напівфабрикатів, у т. ч. м'яса птиці. Також скоротилися масштаби виробництва борошна, хлібобулочних, макаронних та кондитерських виробів. Про встановлену та проаналізовану вище тенденцію свідчать також індекси продукції харчової промисловості та переробки сільськогосподарських продуктів за видами діяльності (табл. 5).

Загальні обсяги продукції рослинництва, що надійшли на переробні підприємства області за аналізований період, збільшилися майже у 2 рази (з 341,4 у 2003 р. до 642,2 тис. т у 2010 р.). Скорочення відбулося від господарств населення (більше, ніж у 17 разів), а сільськогосподарські підприємства збільшили реалізацію рослинницької продукції переробним підприємствам майже у 2 рази. У 2010 році сільськогосподарськими підприємствами реалізовано переробним підприємствам рослинницької продукції на 40% більше, ніж у 2009 р.

Обсяги надходження худоби на переробні підприємства з 2000-го по 2010 рік скоротилися у 3 рази - з 42,8 до 15,2 тис. т, проте молока – підвищилися на 41,3%. Слід зазначити, що питома вага у реалізації переробним підприємствам продукції тваринництва сільськогосподарськими підприємствами поступово збільшується. Так, у 2009 р. цей показник по реалізації худоби та птиці склав 43,67% (на відміну від 32,5 у 2000 р.).

Разом із тим, обсяги реалізації продукції тваринництва господарствами населення області у 2010 році худоби та птиці склали 8,6 тис. т проти 29,6 тис. т у 2000 р.

У 2010 р. сільськогосподарськими підприємствами реалізована переробним підприємствам найбільша частка від загального обсягу реалізації худоби та птиці, цукрових буряків, молока і молочних продуктів; на ринку – овочів, плодів та ягід, яєць; за іншими каналами – зернових, олійних культур, картоплі, яєць. Питома вага реалізації населенню знизилася до мінімуму (рис. 1).

Таблиця 5

Індекси продукції харчової промисловості та переробки сільськогосподарських продуктів за видами діяльності, % до попереднього року

Показники	Рік							
	2000	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Харчова промисловість та переробка сільськогосподарських продуктів	103,3	99,6	114,0	113,5	114,5	88,5	95,4	93,8
у тому числі:								
м'ясна промисловість	126,5	57,6	92,8	99,8	147,7	86,2	79,2	82,3
промислова переробка овочів та фруктів	220,0	93,0	151,9	93,7	173,2	63,1	124,0	96,2
молочна промисловість	107,2	128,3	132,1	102,1	113,6	84,0	93,7	85,7
борошно-круп'яна промисловість	74,8	140,7	76,6	75,5	79,9	107,0	116,5	77,8
виробництво інших харчових продуктів	104,6	88,7	117,4	142,3	95,2	72,6	91,2	87,4
із нього виробництво:								
хліба та хлібобулочних виробів	95,3	100,7	109,5	100,9	107,3	110,9	88,7	103,4
цукру	107,6	88,5	127,8	153,6	89,5	56,7	115,5	139,3
макаронних виробів	79,3	71,7	113,3	109,1	97,6	107,1	82,9	89,1
напоїв	126,2	115,0	107,8	105,1	150,2	116,3	93,1	103,2

Джерело : розроблено автором на основі даних [9]

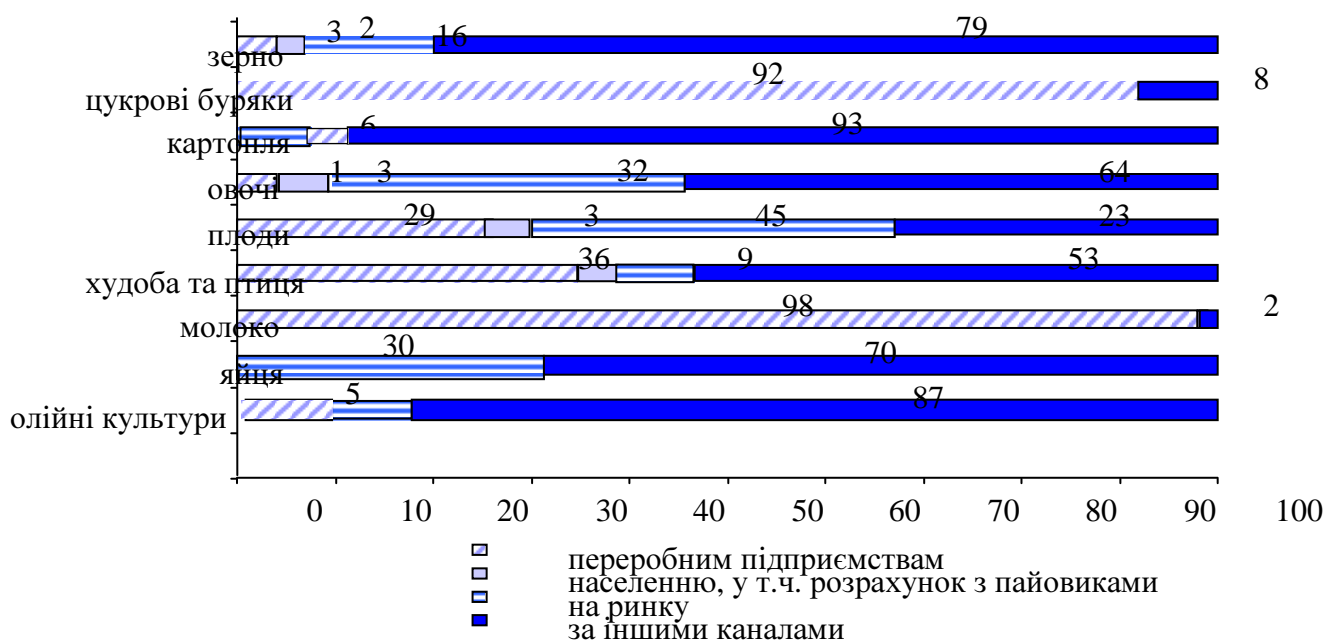

Рис. 1. Структура реалізації сільськогосподарської продукції у 2010 р., % до загального обсягу

Джерело : розроблено автором на основі даних [9]

Тенденції виробництва основних видів сільськогосподарської продукції позначилися на обсягах реалізації продукції сільського господарства.

Сільськогосподарськими підприємствами області в 2010 р. було реалізовано за всіма напрямками продукції на суму 2766,9 млн. грн. (у фактичних цінах), у т.ч. продукції рослинництва – на 2030,1 млн. грн., тваринництва – на 736,8 млн. грн. Загальний обсяг реалізованої ними продукції зріс порівняно з 2009р. на 27,0%, у т.ч. рослинницької – на 26,2%, тваринницької – на 29,2%.

У 2010р. безпосередньо переробним підприємствам було продано 3,4% загального обсягу реалізації зернових культур, 5,3% олійних культур, 0,4% овочів, 29,0% плодів та ягід, 1,3% картоплі,

35,7% худоби та птиці. Тільки при реалізації такої продукції, як цукрові буряки, молоко та молочні продукти переробні підприємства традиційно залишаються основними партнерами сільськогосподарських підприємств (відповідно 91,6% та 98,3% обсягів продажу).

Недостатність оборотних коштів у більшості сільськогосподарських підприємств призводить до розрахунків з їх працівниками продукцією. У 2010 р. було видано продукції в рахунок оплати праці на суму 32,7 млн. грн., що становить 1,2% від загального обсягу реалізації (1,3% у 2009 р.). Найбільшу питому вагу в розрахунках мали плоди та ягоди (2,9%), цукор (3,2%), овочі (3,3%), олія (25,9%) та мед (29,0%).

Особливістю харчової промисловості є досить значна частка продукції, що виготовляється з давальницької сировини. Робота на давальницьких засадах для окремих підприємств галузі – одна з реальних можливостей подальшого функціонування.

Майже половина вартості останньої в області використовується саме у цій галузі. Суттєва частина продукції, виробленої з давальницької сировини у загальному випуску борошна (75,3%), олії нерафінованої (65,5%), крупи (50,6%), цукру-піску, отриманого з цукру-сирцю тростинного чи бурякового (32,8%).

Організація випуску продукції на давальницьких умовах дозволяє частково завантажити виробничі потужності, зберегти й створити робочі місця. Проте кошти, що отримують підприємства за переробку давальницької сировини, занадто обмежені, щоб забезпечити виробництво власними обіговими коштами.

Розв'язання проблем розвитку сільського господарства та харчової промисловості насамперед залежить від працівників галузі, від забезпечення ними підвищення ефективності виробництва. До одного з основних факторів, здатних вплинути на зростання обсягів виробництва галузі, слід віднести розробку та впровадження ефективної інвестиційної політики [4].

У 2010 р. у розвиток сільського господарства за рахунок усіх джерел фінансування вкладено 471,8 млн. грн., що на 28,0% більше, ніж у 2009 р. (у галузі рослинництва – 34,5%, тваринництва – 34,0%) та в 2,6 рази більше, ніж у 2005 р. Слід зауважити, що в 2010 р. від'ємна динаміка інвестування була характерна для більшості видів економічної діяльності, що призвело до скорочення загальних обсягів інвестицій по області в порівнянні з попереднім роком на 18,3% (рис. 2).

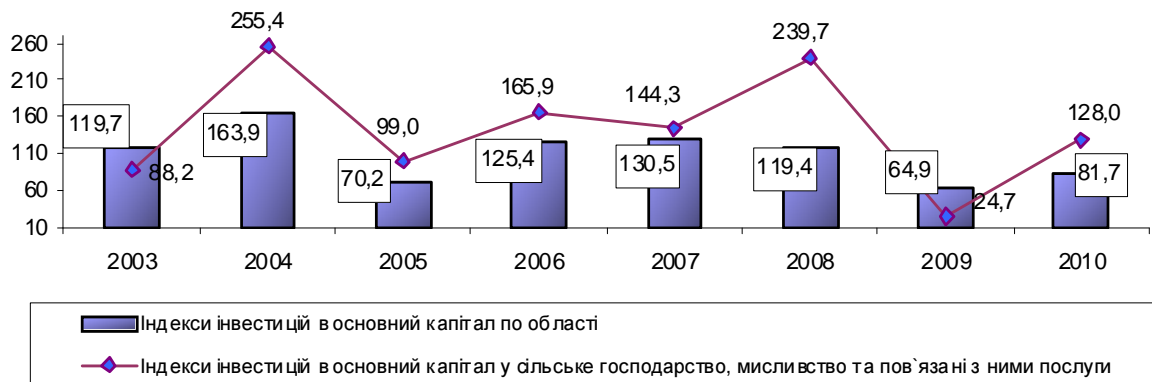

Рис. 2. Індекси інвестицій в основний капітал, у % до попереднього року

Джерело : розроблено автором за даними [3]

Сільське господарство перетворилося в одну з найбільш пріоритетних галузей для інвестування. Питома вага освоєних інвестицій в основний капітал сільського господарства області в 2010 р. становила 14,5% всього загальнообласного обсягу інвестицій. Позитивний вплив на збільшення капіталовкладень у сільське господарство мало також зростання інвестиційної активності фермерських господарств. У 2010 р. на оновлення та технічне переозброєння спрямовували кошти 75 фермерських господарств (у 2009р. – 59), якими освоєно понад 29,0 млн. грн., що в 1,8 рази більше, ніж за 2009 р.

Сільськогосподарські підприємства та підприємства харчової промисловості зазнають потреби в інвестиціях для структурних перетворень та подальшого розвитку підприємств. За 2010 рік у сільськогосподарські підприємства було вкладено 471,8 млн. грн, що на 45% більше рівня 2009 р., але майже у 3 рази менше рівня до кризового 2008 р. (табл. 6).

Територіальний розподіл інвестованих коштів є нерівномірним. Найбільші обсяги інвестицій у розвиток сільського господарства спрямовано підприємствами Городецького (17,3%) та Шепетівського (15,0%) районів.

За рахунок коштів державного бюджету в розвиток сільського господарства спрямовано 1,6 млн. грн. інвестицій в основний капітал, але питома вага таких вкладень зменшилась з 1,1% у 2009р. до 0,4% у 2010р.

Таблиця 6

Динаміка інвестицій в основний капітал підприємств продовольчого ринку Хмельницької області, млн. грн.

Показник	Рік							
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Усього обсяги інвестицій в економіку області	900,9	1744,8	1461,2	2075,1	3134,7	4849,0	3471,4	3246,6
Інвестиції в основний капітал сільськогосподарських підприємств (у фактичних цінах)	41,5	116,3	129,1	221,1	346,2	1222,2	325,7	471,8
Інвестиції в основний капітал підприємств харчової промисловості (у фактичних цінах)	48,6	82,1	93,4	276,0	329,7	384,3	156,5	136,1

Джерело : розроблено автором на основі даних [7; 8; 9]

Географія іноземного інвестування сільського господарства області в останні роки поступово розширювалась. Якщо в 2005 р. підприємства сільського господарства, мисливства, лісового господарства інвестували нерезиденти з 7 країн світу, то в 2010 р. кількість країн-інвесторів збільшилась до 17. Кількість підприємств, до яких залучено іноземний капітал, також збільшилась – з 11 у 2005 р. до 37 у 2010 р.

Підприємства сільського господарства посідають третє місце за обсягами вкладеного іноземного капіталу після підприємств промисловості та торгівлі. І хоча частка прямих іноземних інвестицій у сільському господарстві в загальному обсязі іноземного капіталу незначна і складає 6,7%, вона з року в рік збільшується.

Основними країнами-інвесторами сільського господарства області є Велика Британія, Швеція, Кіпр, Німеччина, Австрія і Польща, на які припадає 83,2% прямих іноземних інвестицій.

На нашу думку, активізація інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств та підприємств харчової промисловості регіону не могла не вплинути на відносно поліпшення фінансових результатів їх економічної діяльності.

Загальний прибуток сільськогосподарських підприємств у 2010 р. збільшився порівняно із 2009 р. у 5 разів (з 113,8 до 605,9 млн. грн.).

Фінансовий результат діяльності підприємств харчової промисловості у 2010 р. збільшився до 177,1 млн. грн. (порівняно із 66,0 млн. грн. у 2009 р.), але це утричі менше передкризового рівня 2008 р., який становив 536,5 млн. грн.). Простежується тенденція відносного зниження темпів розвитку суб'єктів харчової промисловості регіону.

Якщо питома вага збиткових підприємств у сільськогосподарському виробництві у 2010 р. порівняно із 2009 р. знизилася зі 34,8 до 30,2%, то у сфері харчової промисловості даний показник залишився на рівні кризового періоду – 41,7%.

Висновки з проведеного дослідження. На сучасному етапі проблемними питаннями подальшого розвитку продовольчого ринку регіону є:

– незабезпеченість сировиною підприємств окремих галузей, що призводить до неефективного використання наявних потужностей;

– зношеність основних виробничих засобів більшості підприємств;

– відсутність системи довгострокового кредитування, яка потрібна для підприємств з довготривалим виробництвом;

– вивезення сільськогосподарської сировини за межі області при незавантаженості власних виробничих потужностей;

– відсутність пільгових кредитів;

– захист вітчизняного ринку від неконтрольованого ввезення імпортованих товарів.

Заходи для розв'язання назрілих у галузі проблем повинні передбачати залучення українських харчовиків у міжнародне конкурентне середовище, розвиток інтеграційних процесів між виробниками сировини і переробними галузями на новій економічній основі, а також наявність дієвої та ефективною системи державної підтримки та регулювання.

Бібліографічний список

1. Власов В. Пріоритетні проблеми агропродовольчого розвитку / В. Власов // Економіка України. – 2009. – №11. – С. 92.

2. Микитюк В. М. Продовольча безпека: формування понятійного апарату / В. М. Микитюк, О. В. Скидан // Стратегічна панорама. – 2005. – №2. – С. 40.
3. Офіційний сайт державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua> / – Назва з екрану.
4. Офіційний сайт Кабінету міністрів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua> – Назва з екрану.
5. Сичевський М. П. Організаційно-економічний механізм розвитку харчової промисловості України (теорія, методологія, практика): автореферат докт. дис. на здобуття наук. ступеня докт. екон. наук: спец. 08.07.01 / НАН України. Рада по вивченню продуктивних сил України. / М. П. Сичевський. – К., 2005. – 34 с.
6. Скидан О. Продовольча сфера України в умовах глобалізації викликів / О. Скидан // Економіка України. – 2009. – №11. – С. 53-64.
7. Статистичний щорічник: Сільське господарство Хмельницької області: офіц. текст: за 2010 рік / Головне управління статистики у Хмельницькій області. – Хмельницький, 2011. – 253 с.
8. Статистичний щорічник України: за 2010 рік / Держкомстат України. – К., 2011. – 628 с.
9. Статистичний щорічник Хмельницької області: офіц. текст: за 2010 рік / Головне управління статистики у Хмельницькій області. – Хмельницький, 2011. – 435 с.

Анотація

У статті проаналізовано сучасний стан продовольчого ринку Хмельницького регіону. Зазначено, що сучасний комплекс проблем, пов'язаних із розвитком продовольчого ринку представляє собою завдання теоретико-прикладного характеру, що вимагає вдосконалення механізму регулювання важливих функціональних параметрів продовольчого ринку для гарантування ефективності функціонування його організаційно-економічного механізму.

Ключові слова: організаційно-економічний механізм, регіональний ринок, інвестиційна діяльність, ризики, попит, пропозиція, цінова рівновага.

Аннотация

В статье проанализировано современное состояние продовольственного рынка Хмельницкого региона. Указано, что современный комплекс проблем, связанных с развитием продовольственного рынка представляет собой задачу теоретико-прикладного характера, требует совершенствования механизма регулирования важных функциональных параметров продовольственного рынка для обеспечения эффективности функционирования его организационно-экономического механизма.

Ключевые слова: организационно-экономический механизм, региональный рынок, инвестиционная деятельность, риски, спрос, предложение, ценовое равновесие.

Annotation

The article analyzes the current state of the food market Khmelnytsk region. It is noted that the current set of problems related to the development of the food market is a problem of theoretical and applied nature, which requires improving the mechanism of regulation of important functional parameters of the food market to ensure the efficiency of its organizational-economic mechanism.

Key words: organizational and economic mechanism, regional market, investment, risk, demand, supply, price equilibrium.